

Ангел Каралийчев

Змей

Като ме питаш – ще кажа:
Нивата, Яно, запалвам,
ала сеното не мога,
че има билки сякакви.

Народна песен

– Вечерта късно, когато жива душа по улиците нямало и месецът се потулил зад Белия камък, горномахленчани видели как от небето паднала една голяма колкото кринче огнена топка, изпращяла и се пръснала на хиляди искри. На мегдана, пред вашите порти, станало видело като деня, а купните на дяда Ноя щели да пламнат. Яно мари, Змеят паднал пред вас.

– Лъжат, Никола!

– Не лъжат. Снощи, като мина край дома с менци на рамо, под ръченика ти висяха две ясни гергини, кога се върна – нямаше ги. За него ли ги остави на кладенеца?

– Забравила съм ги. Снех ги да не паднат в кладенеца, доде наля, мъчно ми беше, забравила съм ги.

– Чаках го през нощта, доде пропеят втори петли, ако беше дошъл...

– Защо вярваш на хората?

– Как да не им вярвам? Де кого срещна, гледа ме тъй, че сякаш иска жив да ме оплаче. Не съм от тях. Доде нося тая глава на раменете си, не ща никой да ме окае. Кажу истината. Ако ти е сърце изстинало, ще прежаля всичко, ще си грабна калпака, че където ми видят очите.

– Не думай. Не съм го срещала. Мълва е. Ако е дошъл, ще му кажа, че мъртва може, жива няма да се дам.

– Не си ти същата. Други път, колкото тежко да ми е било, видя ли те – олеква ми на сърцето. Сега нещо ме дави. Нощем някой ме бута за рамото и ме вика на име. Стана, запала газеничето – няма жан-жун. Седна и запуша, доде превали нощта и зорницата влезе през прозорците и се търкулне по дрехите. Пей дудичка, пей и шъта. Сянка няма на душата си.

– Никола, мой Никола!

– Ако е силен, защо не дойде да се срещнем лице срещу лице, да го погледна, да го пипна по рамото. Видя ли, че е по-силен от мене – ще му сторя мегдан.

– Че ти не го дириш.

– Диря го, ала той бяга като вятър. Вятърът лови ли се? Запил съм се. Какво ли зло ще направя, помен да остане, доде свят светува. Ех, да му знаех леговището...

– Думат, че слязъл на Коминчето в нашата нива. Там свил гнездо. Всяка сутрин баба Куна вещицата отивала да му носи топло мляко. Слагала паничката под кривата круша. На пладне, кога отивала повторно – паничката била празна.

- Ходих три пъти на Коминчето: няма го.
- Сякой не можел да го види.
- Ще го потърся още един път. Земята на крак ще повдигна. Под дърво и камък ще го диря. Да ме познае кой съм.
- Пази се, Никола, очите му били огнени.
- А на мене ръката ми е огнена.

* * *

Слънцето тупна върху пожълтялото чело на Кара могила и запърполи като ранена птица. Дългата сянка на крушата пропълзя нагоре по хълма, върху позлатената угар, като праметната черга. Пролетната вечер тихо се повдигна, прибра разпръснатата си коса и нагази със запретнати поли през нивята. Големите ѝ сини очи ръсеха радост. Под бялата ѝ риза трепереше събудената гръд, жадна за милувка и обич. Белите ѝ стройни крака шъпнеха помътнели думи на тревичките. Тя се възправи срещу Коминчето, протегна голата си ръка и звънна проточен ясен женски глас:

– Ида! Идааа!

Прелетяха гълъби.

Никола отжегли биволите и ги пусна нагоре по хълма. Кой се провиква? Някой извика в душата му. Опря се на копралята и погледна.

Тя мина през нивята с изждняла гръд и изтръпнала снага.

– Яна!

В миг и земята се продъни, нивите се провалиха някъде, пръстта се разрони, ралото потъна, биволите се възправиха като две черни кучета и страшно завиха.

На Коминчето от Янината нива излезе Змейт с червен пояс и чер калпак. Сложи ръка над чело и погледна надолу. Очите му са черни като въглени, не – очите му са сини като лятно небе. Къде му са огнените крила?

Яна върви през дълбокото жито и на шията ѝ блести Божиграбското седефено кърстче. Отива към него, диша бърже, гърдите ѝ се повдигат високо, отива – загубена е! Ще я грабне и ще я понесе към небето.

Една тежка ръка хвана Николовото рамо.

– Никола!

Никола се сепна и прокара длан над челото си.

– Какво си се заплеснал? Никола, прибирай биволите и впрягай колата да си ходим – утре жътва ни чака.

Повя. Вечерникът разклати клоните.

* * *

– Да я убие Господ Яна! Тя ни запали храната!

– Житата горят, хей-ей-ей! Тичайте да гасите!

Дядо Иван кехаята се изправи на могилката срещу село, сне оръфаната си шапка и разтвори гърло. Гласът му – изтръпнал и зловещ – полетя, удари омърлушените покриви на къщите, изпраща между клоните на почернелите от род сливи и се заби в сепнатите души. Някъде откъм Осенов лъг като изтървани коне с развени юзди – светкавици и огнен тропот – идеха страшни облаци.

– Тичайте, хора, селяни!

На Коминчето гори дядо Пеювата нива от четирите крайове. Пламъците пълзят по корем със зинали уста и гълтат – ламы ненаяли се. Небето се разтваря над гората. Господи, как можеш да стоиш и гледаш, когато хлюбът гори! Нямах ли сърце! Изпрати бурите, излей всичките небесни реки, пощади храните!

– Да я убие Господ Яна, дето разсърди Змея!

Мало и голямо се втурна из дълбокия път към Коминчето. Кой каквото сварил, грабнал: мотики, лопати, секири, търнокопи. Баба Пена, знахарката, размахва хурката си, тича и кълне. Изоставени кърмачета писнаха в село, завиха проточено кучетата, пръпнаха петлите по плетищата.

– Огънят слиза надолу – отиде селото!

– Олеле, майчице, изгоря ми душицата! Житцето ми, хлебецът ми... Снощи пак бих бабата, не ми било на добро.

– Всички сме под Божията ръка!

– Защо не рукне дъжд из ведро!

– Нощес сънувах Змея. Жъне с петнайсет млади жътварки. Нощес насън, днес наяве жъне Змеят.

– Дано ръката му окапе!

– Мълчи!

– Дано, Боже, кучета месата му да развлекат!

– Мълчи, лудетино!

– Как да мълча – пет са на главата ми, какво ще ядат!

– Камъни!

Полудели, с разчорлени коси и безумни очи, тичаха селяните към огромния пожар. Облаците се събаряха с отсечен трясък все по-близо и по-близо. А огънят бягаше надолу край дола, нивите пращяха и зелените синори се гърчеха като пребити змии.

Рукна едър дъжд.

* * *

Виждате ли кръстатия камък над Коминчето? Под него се чернее крушката самодивката. Тъй я помнят отколе – нито старее, нито плод ражда. Там е Янин гроб. Едно време дели Пею с два чифта биволи земята дънил и до гърди храна жънал. Едно време там се сбили Никола – Яниният годеник – и Змеят. Земята пламнала – всичко изгоряло. Отдолу под нивата шумолеше дядо Пеювата чешмичка с пет каменни корита. Под крушата баба Пеювица вързвала Янина люлка и Змеят идвал да я люлей. Откак изгоряха нивята, никой не е отишъл да забие рало, а чешмата пресъхнала.

КРАЙ

© Ангел Каралийчев

Източник: Литературен клуб

Публикация:

Ангел Каралийчев, „Ръж“ (сборник), 1925

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3614>]